

การเริ่มมีเพศสัมพันธ์หลังคลอดบุตรของสตรีไทย

นางสาวมุกดา เจตนเมษฐ์

วิทยานิพนธ์นี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาสังคมวิทยามหาบัณฑิต

ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2534

ISBN 974-579-549-6

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

017837

117803710

RESUMPTION OF SEX AFTER CHILDBIRTH
AMONG THAI WOMEN

Miss Mukda Jethanamest

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts
Department of Sociology and Anthropology

Graduate School
Chulalongkorn University

1991

ISBN 974-579-549-6

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การเริ่มมีเพศสัมพันธ์หลังคลอดบุตรของสตรีไทย
 RESUMPTION OF SEX AFTER CHILDBIRTH AMONG THAI WOMEN
 โดย นางสาวมุกดา เจตนเมษฐ์
 ภาควิชา สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร. เกื้อ วงศ์บุญสิน

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของ
 การศึกษาตามหลักสูตรปริญญาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัย

[Signature] คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
 (ศาสตราจารย์ ดร. ถาวร วัชรราช)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

[Signature] ประธานกรรมการ
 (รองศาสตราจารย์ ดร. สัณญา สัณญาวิวัฒน์)

[Signature] ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
 (รองศาสตราจารย์ ดร. เกื้อ วงศ์บุญสิน)

[Signature] กรรมการ
 (รองศาสตราจารย์ ดร. เพ็ญพร ธีระสวัสดิ์)

[Signature] กรรมการ
 (รองศาสตราจารย์มาลีณี วงษ์สิทธิ์)

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

มุกดา เจตนเมษฐ์ : การเริ่มมีเพศสัมพันธ์หลังคลอดบุตรของสตรีไทย (RESUMPTION OF SEX AFTER CHILDBIRTH AMONG THAI WOMEN) อ.ที่ปรึกษา : รศ.ดร. เกื้อ วงศ์บุญสิน, 114 หน้า. ISBN 974-579-549-6.

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแบบแผนการเริ่มมีเพศสัมพันธ์หลังคลอดบุตรและความแตกต่างในลักษณะประชากร เศรษฐกิจและสังคมกับการเริ่มมีเพศสัมพันธ์หลังคลอดบุตรของสตรีไทย โดยใช้ข้อมูลของโครงการการสำรวจประชากรและการอนามัยในประเทศไทย พ.ศ.2530 (TDHS) หมายเหตุอย่างการศึกษาคือสตรีที่เคยสมรสอายุระหว่าง 15-49 ปี และมีบุตรคนล่าสุด เกิดในช่วง 5 ปีก่อนการสำรวจ คือเกิดตั้งแต่ มกราคม พ.ศ.2530 เป็นต้นมาจนถึงวันสำรวจ รวมจำนวนตัวอย่างทั้งหมด 2,989 ราย โดยเป็นการวิเคราะห์ด้วยวิธีการตารางชีพ ซึ่งตารางชีพจะแสดงสัดส่วนสะสมของสตรีที่เริ่มมีเพศสัมพันธ์หลังคลอดบุตรตามเดือนที่เริ่มมีเพศสัมพันธ์หลังคลอด

ผลการวิจัยพบแบบแผนการเริ่มมีเพศสัมพันธ์หลังคลอดบุตรของสตรีไทยโดยทั่วไป กล่าวคือ สตรีเกือบทั้งหมดคือร้อยละ 94.4 เริ่มมีเพศสัมพันธ์ภายใน 12 เดือนหลังคลอด และร้อยละ 19.3 เริ่มมีเพศสัมพันธ์ภายใน 2 เดือนหลังคลอด โดยพบว่าระยะเวลามัธยฐานของการเริ่มมีเพศสัมพันธ์หลังคลอดบุตรมีระยะเวลาประมาณ 3 เดือน และพบแบบแผนความสัมพันธ์ที่ชัดเจนระหว่างการเริ่มมีเพศสัมพันธ์ภายใน 2 เดือนหลังคลอด กับตัวแปรทางประชากรที่นำมาศึกษา ซึ่งได้แก่ ตัวแปรอายุของสตรีเมื่อคลอดบุตรคนล่าสุด ระยะเวลาสมรส การใช้การคุมกำเนิดหลังคลอด การมีประจำเดือนหลังคลอด และการให้นมตนเองแก่บุตรหลังคลอด กล่าวคือ สตรีที่มีอายุน้อยเมื่อคลอดบุตรคนล่าสุด เริ่มมีเพศสัมพันธ์เร็วกว่าสตรีที่มีอายุมาก เมื่อคลอดบุตรคนล่าสุด สตรีที่มีระยะเวลาสมรสสั้นเริ่มมีเพศสัมพันธ์เร็วกว่าสตรีที่มีระยะเวลาสมรสมาก สตรีที่มีการใช้การคุมกำเนิดหลังคลอด เริ่มมีเพศสัมพันธ์เร็วกว่าสตรีที่ไม่มีการใช้การคุมกำเนิดหลังคลอด สตรีที่ยังไม่มีประจำเดือนหลังคลอดเริ่มมีเพศสัมพันธ์เร็วกว่าสตรีที่มีประจำเดือนแล้วหลังคลอด และสตรีที่ให้นมตนเองแก่บุตรหลังคลอด เริ่มมีเพศสัมพันธ์เร็วกว่าสตรีที่ไม่ได้ให้นมตนเองแก่บุตรหลังคลอด

สำหรับแบบแผนความสัมพันธ์ความแตกต่างในลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจ กับการเริ่มมีเพศสัมพันธ์หลังคลอดของสตรีไทย พบแบบแผนความสัมพันธ์ที่ชัดเจนระหว่างการเริ่มมีเพศสัมพันธ์ภายใน 2 เดือนหลังคลอด กับตัวแปรทางสังคมและเศรษฐกิจ อันได้แก่ ตัวแปรศาสนา เขตที่อยู่อาศัย ภาค ภาษา อาชีพ ปัจจุบัน และระดับความมั่งคั่งของครัวเรือน กล่าวคือ สตรีที่นับถือศาสนาพุทธเริ่มมีเพศสัมพันธ์เร็วกว่าสตรีที่นับถือศาสนาอิสลาม คริสต์ และอื่นๆ สตรีที่อาศัยอยู่ในเขตชนบทเริ่มมีเพศสัมพันธ์เร็วกว่าสตรีที่อาศัยอยู่ในเขตเมือง สตรีในภาคเหนือเริ่มมีเพศสัมพันธ์เร็วกว่าสตรีในภาคอื่น สตรีที่พูดภาษาเหนือและภาษาอีสานเริ่มมีเพศสัมพันธ์เร็วกว่าสตรีที่พูดภาษาอื่น ซึ่งความสัมพันธ์ยังคงเหมือนเดิม เมื่อควบคุมตัวแปรภาษาคด้วยตัวแปรการใช้การคุมกำเนิดหลังคลอด สตรีที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเริ่มมีเพศสัมพันธ์เร็วกว่าสตรีที่ประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรกรรม และสตรีที่มีระดับความมั่งคั่งของครัวเรือนต่ำเริ่มมีเพศสัมพันธ์เร็วกว่าสตรีที่มีระดับความมั่งคั่งของครัวเรือนสูง

ในส่วนของแบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทางประชากรคือ จำนวนบุตรที่มีชีวิต และตัวแปรทางสังคมคือ ระดับการศึกษา กับการเริ่มมีเพศสัมพันธ์ภายใน 2 เดือนหลังคลอด พบว่า ความสัมพันธ์เป็นไปได้ทั้ง 2 ทิศทาง กล่าวคือ สตรีที่มีบุตรที่มีชีวิตจำนวนน้อยอาจจะเริ่มมีเพศสัมพันธ์ทั้งเร็วหรือช้ากว่าสตรีที่มีบุตรที่มีชีวิตจำนวนมาก ซึ่งความสัมพันธ์นี้ยังคงเดิม เมื่อควบคุมด้วยตัวแปรอายุเมื่อคลอดบุตรคนล่าสุด และสตรีที่ได้รับการศึกษาดำเนินการจะ เริ่มมีเพศสัมพันธ์ทั้งเร็วหรือช้ากว่าสตรีที่ได้รับการศึกษาสูง

ภาควิชา สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
สาขาวิชา ประชากรศาสตร์
ปีการศึกษา 2534

ลายมือชื่อนิสิต Mary Punt
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา [Signature]
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

MUKDA JETHANAMEST : RESUMPTION OF SEX AFTER CHILDBIRTH AMONG THAI WOMEN. THESIS ADVISOR : ASSOC. PROF. KUA WONGBOONSIN, PH.D. 114 PP. ISBN 974-579-549-6.

The purpose of this study is to investigate the pattern of sex resumption after childbirth among Thai women as well as demographic and socio-economic factors related to the resumption of sex after childbirth. The data used in this study derive from Thailand Demographic and Health Survey 1987 (TDHS). The sample for this study represents the married women aged 15-49 who have lastbirth within 5 years before the survey, that is from January 1988 to the date of the survey. The total cases are 2,989. The life table approach is used to obtain an estimate of cumulative proportion of sex resumption after childbirth.

This study finds that the general pattern of sex resumption after childbirth among Thai women. That is 94.4 percent of mothers have sex resumption after childbirth within 12 months and 19.3 percent within 2 months. The median duration of sex resumption is about 3 months. It also finds a distinctive pattern of the relationship between the resumption of sex after childbirth within 2 months and these demographic factors : age at last birth, duration of marriage, everuse of contraception, return of menstruation after childbirth and breastfeeding. In addition, quick resumption of sex after childbirth is found in mothers of low age at lastbirth, with short duration of marriage, everusing contraception, breastfeeding and without the return yet of menstruation.

Regarding the pattern of the relationship between resumption of sex after childbirth and socio-economic factors which are religion, residential areas, region, dialects, current occupations, and household possessions, it is found in each factor that the respondents who resume sex after childbirth within 2 months are Buddhists, those living in urban areas, living in the North, speaking northern and northeastern dialects, in the agricultural sector working and with few household possessions. And when the dialect variable is controled by everuse, of contraception, the same relationship is found.

Studying the relationship of resumption of sex after childbirth within 2 months with the number of living children and educational level, the study finds that the resumption of sex after childbirth of mothers who have few children and low educational level may be either quick or slow. In addition, the same relationship is found for the number of living children when controled by age at last birth.

ภาควิชา.....สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา.....
สาขาวิชา.....ประชากรศาสตร์.....
ปีการศึกษา.....2534.....

ลายมือชื่อนิติ.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

ในเบื้องต้น ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ มูลนิธิศาสตราจารย์ ดร. วิศิษฐ์ ประจวบเหมาะ สถาบันประชากรศาสตร์ ที่มีส่วนในการมอบทุนการศึกษาตลอดเวลา 2 ปี เพิ่มในการศึกษา และทุนการทำวิทยานิพนธ์แก่ผู้วิจัย และขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร. ภัสสร ลิมานนท์ ผู้อำนวยการสถาบันที่ได้ช่วยเหลือและกรุณาให้ใช้ข้อมูลของสถาบันในการทำวิทยานิพนธ์นี้

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. เกื้อ วงศ์บุญสิน อาจารย์และกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่กรุณาช่วยเหลือให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษาเป็นอย่างดี และช่วยปรับปรุงด้านต่างๆ จนวิทยานิพนธ์สำเร็จลงได้ พร้อมทั้งรองศาสตราจารย์มาลินี วงษ์สิทธิ์ กรรมการวิทยานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์ ดร. นภาพร ชโยวรรณ ที่ได้กรุณาเสียสละเวลาให้คำแนะนำแก้ไขปรับปรุงวิทยานิพนธ์ และได้ช่วยเหลือผู้วิจัยมาโดยตลอดจนกระทั่งสำเร็จการศึกษา

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. สัณญา สัณญาวิวัฒน์ ประธานกรรมการวิทยานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์ ดร. เพ็ญพร ธีระสวัสดิ์ กรรมการวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ แก้ไขจนวิทยานิพนธ์นี้สำเร็จลงอย่างดี และขอขอบพระคุณคณาจารย์ของสถาบันประชากรศาสตร์ และภาคสังคมวิทยาทุกท่านที่ได้กรุณาให้ความรู้และอบรมสั่งสอนแก่ผู้วิจัยจนสำเร็จการศึกษา

ขอขอบพระคุณพี่ นักวิจัยของสถาบันประชากรศาสตร์ คุณศิริวรรณ ศิริบุญ ที่ให้ความช่วยเหลือแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่อวิทยานิพนธ์นี้ คุณอัจฉรา ธวัชวิบูลย์ผล คุณสากล เขียสกุล คุณชัยวิทย์ วรสุตร คุณมยุรี นกยูงทอง และคุณดาราวรรณ เจียมเพิ่มพูน คุณปราณี แหวนทองคำ ตลอดจนเจ้าหน้าที่สถาบันประชากรศาสตร์ทุกท่าน ที่ให้ความช่วยเหลือด้วยดี

นอกจากนี้ ขอขอบพระคุณพี่ นิสิตประชากรศาสตร์รุ่นเดียวกันนี้ที่ได้ช่วยเหลือกันมาตลอดเวลาในการศึกษาและการทำวิทยานิพนธ์นี้

ท้ายที่สุด ผู้วิจัยต้องขอกราบขอบพระคุณบิดามารดา ที่ให้การอุปการะเลี้ยงดู ให้การส่งเสริมในการศึกษาเล่าเรียน และเพื่อนๆ ที่เป็นกำลังใจจนวิทยานิพนธ์นี้เสร็จเรียบร้อย

มุกดา เจตนเมษฐ์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ฌ
สารบัญแผนภาพ.....	ฎ
บทที่	
1 บทนำ	
ความเป็นมาของปัญหา.....	1
แนวคิดเชิงทฤษฎี.....	3
กรอบการศึกษา.....	7
วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	7
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
สมมติฐานการศึกษา.....	23
คำจำกัดความในการศึกษา.....	25
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	25
2 ระเบียบวิธีวิจัยและลักษณะทั่วไปของข้อมูล	
แหล่งข้อมูลและการเลือกตัวอย่าง.....	26
นิยามตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา.....	27
ข้อจำกัดในการศึกษา.....	30
วิธีวิเคราะห์และการนำเสนอข้อมูล.....	30
ลักษณะทั่วไปของข้อมูล.....	32
3 แบบแผนการ เริ่มมี เพศสัมพันธ์หลังคลอดและความแตกต่างในลักษณะทางประชากร กับการ เริ่มมี เพศสัมพันธ์หลังคลอดบุตรของของสตรีไทย.....	42

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ความแตกต่างในลักษณะทางสังคมและ เศรษฐกิจ กับการเริ่มมีเพศสัมพันธ์หลังคลอด บุตรของสตรีไทย.....	58
5 บทสรุปและข้อ เสนอแนะ	
บทสรุป.....	77
ข้อ เสนอแนะ.....	82
บรรณานุกรม.....	84
ภาคผนวก ก.	95
ภาคผนวก ข.	101
ประวัติผู้เขียน.....	103

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	อัตราร้อยละของสตรีที่คลอดบุตรคนล่าสุดภายใน 5 ปีก่อนการสำรวจ จำแนกตามลักษณะทางประชากร.....	34
2	อัตราร้อยละของสตรีที่คลอดบุตรคนล่าสุดภายใน 5 ปีก่อนการสำรวจ จำแนกตามลักษณะทางสังคม.....	37
3	อัตราร้อยละของสตรีที่คลอดบุตรคนล่าสุดภายใน 5 ปีก่อนการสำรวจ จำแนกตามลักษณะทาง เศรษฐกิจ.....	39
4	อัตราร้อยละของสตรีที่คลอดบุตรคนล่าสุดภายใน 5 ปีก่อนการสำรวจ จำแนกตามการมีและไม่มี เพศสัมพันธ์หลังคลอดบุตร.....	40
5	อัตราร้อยละของสตรีที่คลอดบุตรคนล่าสุดภายใน 5 ปีก่อนการสำรวจ จำแนกตามจำนวน เดือนที่ เริ่มมี เพศสัมพันธ์หลังคลอดบุตร.....	41
6	สัดส่วนสะสมของสตรีที่ เริ่มมี เพศสัมพันธ์หลังคลอดบุตร.....	43
7	สัดส่วนสะสมของสตรีที่ เริ่มมี เพศสัมพันธ์หลังคลอดบุตร จำแนกตามอายุ เมื่อคลอดบุตรคนล่าสุด.....	45
8	สัดส่วนสะสมของสตรีที่ เริ่มมี เพศสัมพันธ์หลังคลอดบุตร จำแนกตามระยะเวลาสมรส.....	47
9	สัดส่วนสะสมของสตรีที่ เริ่มมี เพศสัมพันธ์หลังคลอดบุตร จำแนกตามจำนวนบุตรที่มีชีวิต.....	49
10	สัดส่วนสะสมของสตรีที่ เริ่มมี เพศสัมพันธ์หลังคลอดบุตร จำแนกตามจำนวนบุตรที่มีชีวิต และอายุ เมื่อคลอดบุตรคนล่าสุด.....	50
11	สัดส่วนสะสมของสตรีที่ เริ่มมี เพศสัมพันธ์หลังคลอดบุตร จำแนกตามการมีประจำเดือนหลังคลอด.....	52
12	สัดส่วนสะสมของสตรีที่ เริ่มมี เพศสัมพันธ์หลังคลอดบุตร จำแนกตามการให้นมตนเองแก่บุตรหลังคลอด.....	54
13	สัดส่วนสะสมของสตรีที่ เริ่มมี เพศสัมพันธ์หลังคลอดบุตร จำแนกตามการใช้การคุมกำเนิดหลังคลอด.....	56

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
14	สัดส่วนสะสมของสตรีที่เริ่มมีเพศสัมพันธ์หลังคลอดบุตร จำแนกตามระดับการศึกษา.....	60
15	สัดส่วนสะสมของสตรีที่เริ่มมีเพศสัมพันธ์หลังคลอดบุตร จำแนกตามจำนวนปีที่ศึกษา.....	61
16	สัดส่วนสะสมของสตรีที่เริ่มมีเพศสัมพันธ์หลังคลอดบุตร จำแนกตามการนับถือศาสนา.....	63
17	สัดส่วนสะสมของสตรีที่เริ่มมีเพศสัมพันธ์หลังคลอดบุตร จำแนกตามภาษา.....	65
18	สัดส่วนสะสมของสตรีที่เริ่มมีเพศสัมพันธ์หลังคลอดบุตร จำแนกตามภาษา และและการใช้การคุมกำเนิดหลังคลอด.....	66
19	สัดส่วนสะสมของสตรีที่เริ่มมีเพศสัมพันธ์หลังคลอดบุตร จำแนกตามกลุ่มชาติพันธุ์ (ภาษา-ศาสนา).....	67
20	สัดส่วนสะสมของสตรีที่เริ่มมีเพศสัมพันธ์หลังคลอดบุตร จำแนกตาม เขตที่อยู่อาศัย.....	69
21	สัดส่วนสะสมของสตรีที่เริ่มมีเพศสัมพันธ์หลังคลอดบุตร จำแนกตามภาค.....	71
22	สัดส่วนสะสมของสตรีที่เริ่มมีเพศสัมพันธ์หลังคลอดบุตร จำแนกตามอาชีพปัจจุบัน..	73
23	สัดส่วนสะสมของสตรีที่เริ่มมีเพศสัมพันธ์หลังคลอดบุตร จำแนกตามระดับความมั่งคั่งของครัวเรือน.....	75
24	แสดงค่าต่างๆ ซึ่งได้จากการคำนวณทางสถิติด้วยวิธีการตารางชีพ.....	96

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่		หน้า
1	กรอบการวิเคราะห์ภาวะเจริญพันธุ์เชิงสังคมวิทยา.....	6
2	กรอบการศึกษา.....	8

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย